

heemkundekring

DE 
VONDER
asten-someren

MAART 2010
16^e JAARGANG NR. 1

Redactie:

Ad Verrijt, Hemelberg 59, 5721 CP, Asten.
Piet Aarts, Anneke Blankennagel, Jac Jöris,
Ricus van Neerven en Gerard ten Thije

Penningmeester:

Jacques van Ooijen,
Pasakker 105, 5710 HT, Someren.tel. 493601.
Rek.nr. 14.80.77.897.

Gezinsabonnements: HKK "De Vonder" € 24,00 per jaar.
Opgeven bij het secretariaat of het Heemhuis,
Molenstraat 10 te 5711 EW Someren

ISSN 1387-2079

INHOUD

Van de redactie	pag. 3
In memoriam	pag. 4
Cornelis Voets	pag. 5
Te voet dur Aasten deel 4	pag. 10
Tiendrellen in Someren (1845-1849)	pag. 15
Boompje Dijkstraat	pag. 24
Feestavond Heemkundekring	pag. 26
Verhaal op rijm van Wim Berkers deel 4	pag. 27
De boomstamput	pag. 30
Oud goud	pag. 32
Het Van Bussel Boek	pag. 33



Foto in 1917 genomen bij het 50 jarig kloosterfeest in Koningslust van Broeder Bernardus. (Tonny Vervoordeldonk), geboren 17-06-1844 overleden 09-04-1927.

Van de redactie

Het doet ons genoeg dat er in onze vereniging zoveel leden zijn die iets aan elkaar te vertellen hebben en dit ook op papier willen zetten. Of laden opentrekken zoals de nostalgische tocht “te voet dur Aasten” van Piet Feyen, inmiddels de vierde etappe. En dat Wim Berkers “wir efdkes keind is” verveelt ook nog steeds niet. We hadden graag gehad dat Wim Deenen dit alles nog zou kunnen lezen, hij zou dit met veel plezier gedaan hebben. Hij hield van de volkstaal en ook het verhaal over de boompjes aan de Dijkstraat zou hij leuk gevonden hebben, hij had geen moeite het kanaal over te steken. Helaas is Wim ons met Kerstmis ontvallen, de voorzitter herdenkt hem.

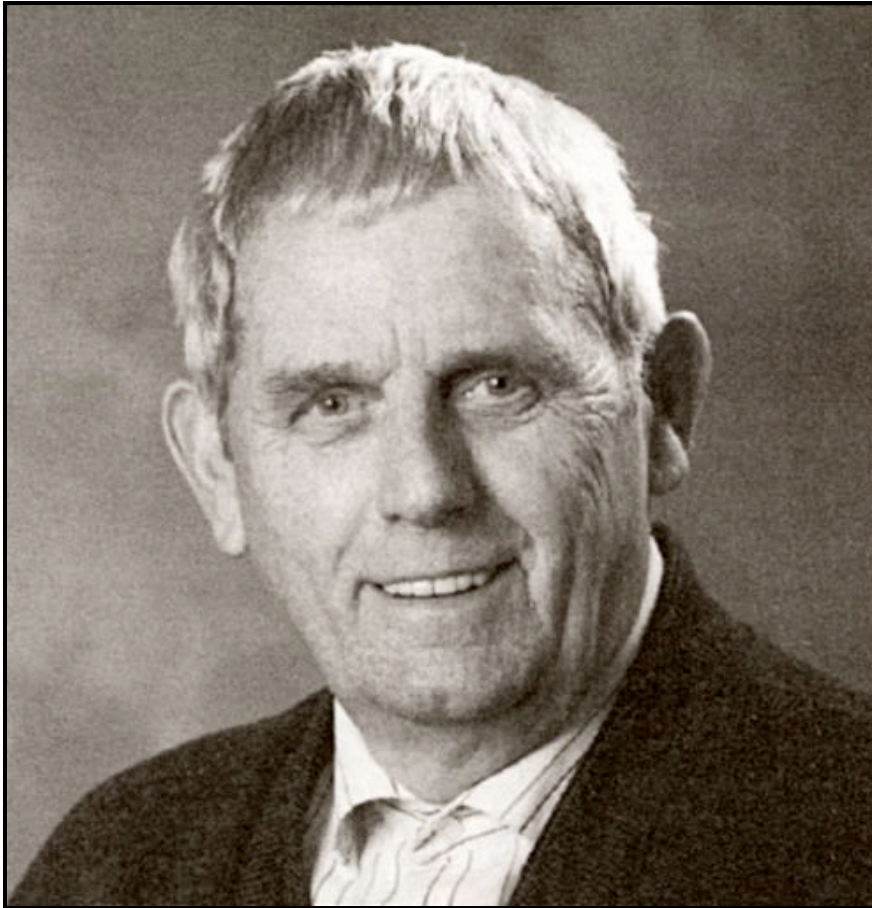
Cees Verhagen presenteert een portret van Cornelis Voets, een dove man die zelfs van een klomp een kunstwerk wist te maken. Aan de hand van niemand minder dan dokter Wiegersma ontwikkelde hij zich van klompenmaker tot houtsnijder. Wiegersma had een neus voor dat soort talenten.

Het andere hoofdartikel is ons aangereikt door Ton van Hoek en die heeft het weer uit “Tiendrellen in de Meierij van den Bosch”. Het gaat over de tiendrellen in Someren in de periode 1845-1849, en wordt ingeleid met een heel interessant document van die tijd, dat ons duidelijk maakt dat de doofpottenpolitiek geen vinding van de laatste jaren is.

Iets actueler is het artikel van Ad Smulders over de boomstamput. Waar het hart vol van is.....

*Namens de redactie
Gerard ten Thije*

IN MEMORIAM



Op 26 december 2009 overleed ons gewaardeerd lid Wim Deenen.

We verliezen in Wim een bijzonder lid van onze vereniging. Bijzonder om de mens die hij was en hoe hij met mensen om kon gaan. Met een kwinkslag of grap kon hij spanning wegnemen. Iedereen kende Wim en Wim kende iedereen.

Bijzonder was hij ook door zijn enorme kennis van zaken. Hij wist als geen ander de weg te vinden in archieven en in het Regionaal Historisch Centrum. En mede daardoor kon hij voor velen onderzoekswerk verrichten. Met terechte trots kon hij spreken over zijn familiestambomen en vooral over de oude historische films die hij samen met zijn broer Ton op dvd uitbracht.

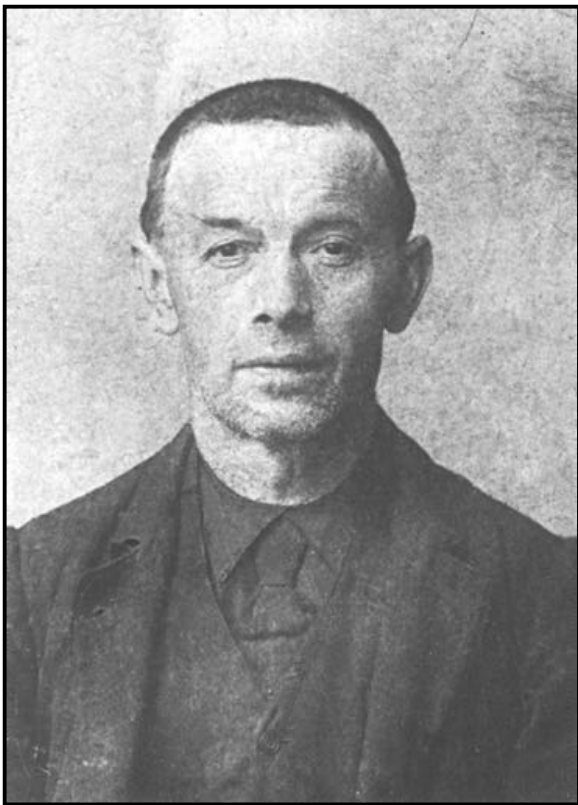
De Vonder heeft met kerst 2009 een bijzonder lid verloren. Wij zijn Wim veel dank verschuldigd voor zijn inzet. Hij verdient ons aller respect. We zullen hem missen.

CORNELIS VOETS D'N DOVEN

VOLKSKUNSTENAAR EN

KLOMPENMAKER

Over Cornelis Voets valt veel te vertellen. In het Openluchtmuseum in Arnhem hebben ze zelfs een compleet dossier (211963) over hem geschreven door Hil Bottema. Zij beschrijft Cornelis als een sympathieke man met een opgeruimd en vriendelijk karakter. Van zijn kunstwerken is helaas veel verloren gegaan. Maar dokter Wiegiersma (verzamelaar, medicus en schilder) uit Deurne “ontdekte” hem bij toeval, maar hierover later.



Cornelis Voets is in Wijbosch (Schijndel) geboren op 02-11-1868 en overleed ongehuwd op 12-11-1936 in Someren. Hij was de zoon van **Jacobus Voets** (geboren op 17-09-1835 in Raamsdonk en overleden in Someren 01-04-1891) en Catherina Tegenbosch (geboren 9 juni 1930 in Erp). Catherina stierf op 19-11-1912 in Someren.

Hij had enkele broers en zussen:

- Maria geboren in Schijndel 30-04-1863 gehuwd op 03-02-1894 met Johannes van Kol (Col) geboren in Erp.
- Johanna geboren 19-01-1865 in Schijndel overleden in Someren 03-10-1923, huwt in 1894 met Willem van de Moosdijk.
- Gerardus geboren 12-05-1867? in Schijndel en overleden in Someren 01-06-1936, gehuwd op 12-12-1903 met Antonia van Bree (dv Willem van Bree en Johanna van Lierop).

- Johannus (mandenmaker) geboren in Veghel op 27-3-1870 en overleden ongehuwd in Someren op 07-01-1932.
- Allegonda geboren in Veghel op 01-09-1872 gehuwd op 12-02-1903 met Jan Willem van Kol (geboren op 18-04-1877 in Deurne-Liessel). Jan Willem was een zoon van Lambert van Kol en Johanna Maria Bukkems.

We zullen nu zijn stamboom uit de doeken doen en maken een stamreeks in rechte lijn, zoon (**vet**) op vader (**vet**).

Jacobus Voets (landbouwer) was geboren op 17-09-1835 in Raamsdonk en overleed op 01-04-1891 in Someren. Hij was de zoon van **Gerardus Voets** geboren 01-03-1803 in Schijndel die op 24-04-1834 in Raamsdonk getrouwd was met Maria van Dongen geboren 10 april 1802 in Raamsdonk.

Gerardus Voets was de zoon van **Jacobus Voets** geboren 08-10-1765 in Schijndel en aldaar overleden op 01-12-1813. Jacobus was op 14-01-1798 in Schijndel getrouwd met Geertrui Rombouts. Zij kregen 5 kinderen.

Jacobus was de zoon **Johannus Voets**, geboren 27-05-1719 in Schijndel, en Johanna Henrici Verhagen (dochter van Hendrik Verhagen en Antonia Smits). Zij trouwde in Schijndel op 28-01-1748.

Johannus was de zoon van **Jacobi Johannus Voets**, geboren 07-12-1691 in Schijndel , en Wilhelmina Arnoldie Van Kessel. Zij trouwde op 25-07-1717 in Schijndel.

Jacobus van de zoon van **Anthoni Voets**, geboren 18-04-1657 in Schijndel, en Maria Peter Verwetering. Zij trouwde in Schijndel op 16-01-1680.

Anthonis was de zoon van **Jan Anthonis Voets** en Grietje Anthonis Jan Thonisse.

Zwervers

Uit het bovenstaande blijkt dat de familie door half Brabant gezworven heeft. De meeste “Voetsen” kwamen uit Schijndel”.

Waarom Gerardus naar Raamsdonk vertrok, is onduidelijk. Hierna vertrok de familie weer naar Schijndel, waar onze Cornelis

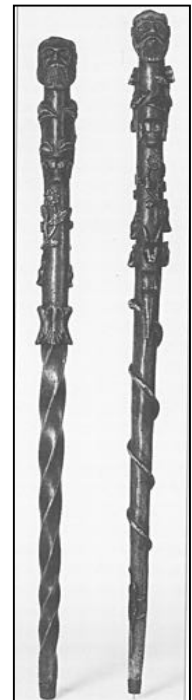
geboren werd. Niet lang daarna vertrokken zij weer, dit keer op 28 mei 1869 naar Veghel. Zij hadden “geen rust” in Veghel en trokken al snel naar Lieshout. Hierna ging men in Gemert wonen en in 1880 werden zij in Beek en Donk ingeschreven. Op 7 april 1887 wordt de familie in Someren ingeschreven en waren afkomstig van Beek en Donk. In Someren vonden zij hun stek en waarschijnlijk ook hun rust.



Eerst woont de familie op de Heesterdijk 13 in Someren. Hierna, volgens het bevolkingsregister, hebben Cornelis Voets en zijn vrijgezelle broer Jan in Someren bij hun zwager (Jan Willem van Kol) op de Houtbroekstraat 2 gewoond. Later staat Cornelis nog in de Dorpsstraat 18 en in de Einderstraat 20 als hoofdbewoner geregistreerd in Someren.

Doof

Nu weer terug naar onze Cornelis Voets, de volkskunstenaar. Op tweejarige leeftijd kreeg hij de stuipen en deze stuipen hebben zijn gehoororganen zodanig beschadigd dat hij zo goed als doof werd. In zijn jeugd bleek dat hij zeer handig was met hout snijden. Hij heeft ooit een houten fiets gemaakt. Het houtsnijden was een familietrek bij de Voetsen. Cornelis leerde het klompenmakersvak bij Van der Vleuten in Mierlo.



In Someren maakte hij zijn klompen voornamelijk voor de boeren en boerinnen in Lierop. Hij stond bekend om het maken van klompen voor mensen met moeilijke voeten, maatwerk. Zijn liefde

voor het snijden was zo groot dat hij op en in zijn klompen allerlei figuren sneed zoals leeuwenkoppen, paardenhoofden, kikkers en tenen zodat het leek alsof je barrevoets ging. Ook maakte hij voorstellingen op klompen die een beeld weergaven van de draager, zoals de klompen van kerkmeester Dries Kemps uit Vlierden. Op deze klompen stond de afbeelding van de kerk van Vlierden. Maar zijn kunstwerken waren toch zijn wandelstokken, breischeien en allerlei opbergdoosjes, zoals tabaksdozen.

Dokter Wiegersma

Op een dag moest Cornelis naar de dokter voor een maagklacht. In Someren was nog geen geneesheer en dokter Wiegersma uit Deurne had als arts een goede naam. Hoewel Cornelis goed kon liplezen nam hij meestal zijn neefje Jan mee, die voor de “vertaling” zorgde.



Hij ging op zijn paasbest naar de dokter, zijn mooiste klompen aan en zijn tabaksdoos op zak. Toen bij binnenkwam vroeg “De Wieger” , zoals dokter Wiegersma in de volksmond genoemd werd, meteen wie die “wonderen” gemaakt had. Zijn neef wist de

dokter te vertellen dat Cornelis de maker was. Wiegersma zag de grote kunstwaarde van deze volkskunst en vroeg of hij nog meer van deze kunstwerken had en al snel kwam de tabaksdoos te voorschijn. Wiegersma wilde de kunstwerken kopen voor 25 gulden. Cornelis weigerde, maar toen Wiegersma hem ook nog levenslang gratis doktershulp aanbood, ging hij overstag. Zo is het contact ontstaan tussen de volkskunstenaar Cornelis Voets en dokter Hendrik Wiegersma. Gewapend met zwarte slipjas en zijn hoortoeter ging hij op de fiets regelmatig op “praatvisite” bij dokter Wiegersma. Wanneer hij binnen kwam ging hij voor en iedereen in de wachtkamer moest wachten. Zoals gezegd was Hendrik Wiegersma naast huisarts ook kunstschilder en een verwoed verzamelaar van volkskunst. Op die manier zijn nog meer “kunstvoorwerpen” van Cornelis en anderen in de verzameling van Wiegersma terecht gekomen. Van de meeste kunstwerken zijn de makers niet bekend. Zijn verzameling is uiteindelijk in 1956 bij het Openluchtmuseum terecht gekomen. In 1980 was in Deurne een grote tentoonstelling van de “Volkskunst in Nederland” in het gemeentemuseum de Wieger en waren de kunstwerken van Cornelis Voets te bewonderen. Helaas zijn er nog slechts zes voorwerpen in het Openluchtmuseum van hem bekend en nog een paar klompen bij een verre nicht. Het meeste is verdwenen. Maar dit laatste is een eigenschap van “alle” volkskunst!

Bronnen:

Hendrik Wiegersma 1891-1969, Medicus-Pictor, Dr. Theo Hoogenbergen en Dr. T. Thelen. Tilburg, 1997.

Voets(sporen) in Brabant, A.A.C.M. Voets. Veldhoven, 1986.

Heemkundekring “De Ouwerling” Deurne.

Dagblad Oost-Brabant, zaterdag 21 september 1963.

Weekblad van Deurne, 17 augustus 1980.

Dossier 211963, Openluchtmuseum Arnhem.

Archief Dré Remery.

Archief Cees Verhagen.

Cees Verhagen 2009, met dank aan familie Heessels Schijndel.

TE VOET DUR AASTEN (DEEL 4)

Verteld door **Piet Feijen**.

In de jaren 80 van de vorige eeuw wandelden leden van de Bond voor Ouderen onder leiding van hun voorzitter Piet Feijen, door Asten. Zij maakten een overzicht van Asten van ongeveer 1920 tot 1985. Velen van u zullen zich de mensen, hun beroepen en hun eigenaardigheden nog wel herinneren. Ook de behuizingen en straten van die tijd. Al is het nog niet zo lang geleden, er ligt hier misschien een taak tot navolging zodat ook het nageslacht aansluiting kan vinden met het huidige Asten. Van wat verloren ging en er bij kwam.

We hebben bewust nogal wâ andàacht an Oostaijen besteed en wel um dè hier de veranderingen bijzonder groot zijn; toen 12 boerderijen, naw nog 3. Wel veul schôn neij huizen in de plats en neij straoten, mer mi die neij straotnamen zijn we 't nie helemaol



ins. Mer zeggen doen we 't toch. Hâ 't op zin Aastens nie Rootweg, Oostaijerstraot en Oostaijerplein moeten zijn ? Toen we bij Tiesse in de Nachtegaal kwamen, stond de koffie mi de eige gebakken mik en 't

tabakstrummelke mi Landmantabak al op de taofel. We waren het er over ins, dè Tiesse vrouw goe kos bakken, want 't smakte ons goe. Vur de we gaon, zi Ties, zal ik oew irst us 'n verhaal vertellen van hier in de buurt, wà onze vader zelf hi meegemaakt. Ge zalt oew eigen nog wel herinneren, dè t'r daor an de Ao 'n huiske hi gestao, dè van geminte wege is afgebroken, um dè er nimus in wô woenen, en dè kwam hierdur; Daor woonden indertijd Hannes en Mie, getrouwd mer gin keinder. Hannes verdiende de kòost als daggelder hier en daor en in de winter mi klompen maken en stoelenmatten. Ne stille goeie mens, die gin vlieg kô zô doen.



Foto: Ostade met links boerderij fam Leenders, nu het Museum

Mer Mie waor naw krek zo'n goei nie, zin de mensen, ze han ze nie hôg. Ze kôs van alles, vur iedere ziekte hâ ze 'n middel. Ok kôs ze oew van de pijn af helpen as ge oew eigen verbrand of verzwikt had, ze kôs ôk de kaart leggen en dan de waarheid vurspellen en mi het mijn en dijn nam ze het ôk nie zo naauw. Vee han ze gin, behalve 'n grote zwarte kat en 'n zwarte krèèij, die altijd op Mieje linkerschouwer zat. Kontakt mi de buurt was er nie. Mer op den dertiende November kumt Mie in de buurt zeg-gen, dè hurre Hannes dood is, en dè er 't een en aander geriggeld zô moeten worren. De buurt vond het mer aarrig allemaol en vroeg of Hannes dan nie ziek waor geweest ? En of de pastoor en den dokter er waren geweest? Mie zi, dè 't daor te laat vur waar. De buurt waar der niks gereust op, nie bediend en zò, mer buurt is buurt en 's-avonds waor er dan ôk den eerste rozenkrans in 't sterfhuis. Heel de buurt was er, dè begrijpte gè, krek nie zo zeer um vur Hannesse zielerust te bidden, die daor achter de gesloten alkoof deurkes lag. Mer mi alleen 'ne rozenkrans mi start te bidden, waren ze er nie. Gewâkt moest er ôk worren en daor ha niemand veul zin in. Toen zin Hannes en Bert, twee sterke joong boeren van zo'n jaor of 18, dè zij het wel andurfde. 't Betekende immers niks en iedereen was blij mi deez' oplossing en ging op huis an. Mie kwam zô âs gebruikelijk vur 's-naachts alles klaor zetten; koffie, brood, tabak en 'n fles brande wijn. Ze gaf ôk hur kaarten um 'n kaartje te leggen. Dè waar net zô goe âs bidden, want dè hâ Hannes toch nie noddig, um dè tie toch al op zin plats waar. Hannes en Bert worde

er stil van en vonden het mer aarige praot van Mieke. Nao 'n hortje kwam Mie zeggen dè ze ging slaopen en dè de jongens mer goe moesten èeten en drinken en zeker nie baang behoefde te zijn as er um 12 uure 'n zwarte kat binnen kwam, die nao Mieke op d'opkammer zô gao. Dè di ze altijd midden in de naacht. Ok as de krèèij us lillik schrawste moesten ze daor mer nie op letten, want de krèèij miste Hannesse ôk. Ze vieten nog 'n brandewijntje, mer han het er toch nie zô op begrepen. 't Waar nog somber weer ôk, donker, harde wijnd mi regen en hagel, en daor tigge de Ao an is dè nog akeliger dan op 'n aander. Mi de kaarten van Mieke durfde ze nie te speulen, en bidden hâ Mie nie gèèr; durum mer 'n brandewijntje meer. 't Waar bar weer. De brandewijn waar bekant op en de petroleum in de lamp hillemaol. De waskars, die mi 't kruisbeeld, paalm tekske en 'n keumke wijwatter bij Hannesse an de alkoof stond, gaf het innigste léécht. Hannes en Bert zaten stijf op hunne stoel, toen den donder knetterde en de klok 12 uure begos te slao. De geslote vurdeur piepte open en wie kwam daor binnen ? Jawel, de zwarte kat. Mi karbonkels van ogen keek ze vals, Bert en Hannus an, mer ging toch d'opkammer op. Ze hebben den hille naacht niks mir gedao as héél zachtjes gebid. Toen de waskars bekant op waar, kwam de kat wir terug. Hoe ze buiten is gekomen, wisten Bert en Hannus nie. "t Begon al 'n bietje léécht te worren, toen de Krèèij afschuwelijk te keer ging. Ze zijn toen mi de klompen in de haand, héél hard nao huis gelopen. Dien dag wier der in de buurt nie veul gewerkt, wel gepraot. Gewakt is er ôk nie mer, en of Mie de aander rozenkransen nog hi gebid, daor denken ze in de buurt ieder het zèèn over. Mi perd en kaar van Toon van Sjeffe is de buurt Hannesse gaon begraven. Behalve Mie mi dur zwarte fallie vur, waar er nie veul volk bij. Um dè 't van den èèrme betald moest worre waar de mis um 8 uure en krig niemus koffie, mik of kèès nao, en um dè Mie zi dat er ginne kruisweg gebid hoefde te worre, ging iedereen gauw nao huis. Wâ t'r van Mieke geworren waar, vraogde gè ? Nao 'n hortje stond 't huiske lig en er worde vertèèld, dè Mie mi 'ne troep roondtrekkend

volk waar meegegao. Latter zin ze nog, dè ze in de stad waar gezie in 'n waarzegsters tentje, mer dè kan wel kòòije praot zijn geweest.



Wel viel het op dè de kat en de krèèij ôk weg waren en dè Hannes en Bert veul te bèvert gingen. Mer zi Ties, we zallen nou us gaon kieken wie hier allemaol in de buurt wonen of gewoond hebben. Hij riep tigge Sissen, dè tie mi 't mèlken wel wir terug zô zijn, en wij de deur uit. Nao 'n tijdje gelopen te hebben zi Ties; daor woont Ceel Driessen mi z'n zeun, Toon, Janus en Tienus, en daor Frans van Deursen en daor tigtenover, ôk op 'n boerderij van de Maatschappij, de fam. Evert van Rees en Ome Christ. Iets wijter op vijf huizen dèècht bijin; Toontje Voermans, Driekske Bennenbroek, Frans Haazen, Driekske Nijssen en de Fam. Vlemmix. We moesten overal wâ buurten, mer meer as wa slappe koffie liepen we nergens op. Um dè we toch in de buurt waren gingen we nao Kubbuske Welten, dan konden we onder het kruisjassen afpraoten wôr we de volgende keer hin zo'n gaon.

't Ha wel efkus geduurd vur de 't afgesproken waar, en latter heurde we dè Cis de koeij alléén hâ moeten melken.

Vur dè ze Vosselen, den Dijk, Bussel en de Beek gaon bekieken, nog iets anders veuraf. Gè wit, dè we vanuit den Nachtegaal zolaang bij Kubbuskes hân gejust, dè Cis van Tiesse de koeij alleen hâ moeten melken. Dè hi nog 'n startje gehad, mer daor kwamen we latter pas achter. Um dè we Tiesse al enkele kirre in de lèeste mis en H.Fam. hân gemist, en um dè tie ôk nie ziek waar, (ze han hem pas nog groen zien plukken) zô Bert bij Nelle, de buurvrouw van Tiesse, us heure wa of dè t'r an de hand was. Nel zô dè wel weten, Nel wist alles van iedereen.

Nel waar blij, dè ze 't een en aander an Bertje kwijt kôs, "'t waar van ellie gin werk, um zo laang bij Kubbeskus te blieven zitten, nie um dè Cis de koeij alleen ha moeten melken, dè gebeurde wel dikker, mer Drieka, hun zwartbonte, begos te kalven en dan terwijl Cis zelf ôk op 't lèest stond ! 't Waar mer goe, zi Nel, dè ik er bij waar en dè 't daorum goe is afgelopen en ôk 'n geluk dè 't 'n maolkalf was, anders zô Ties er nie vanaf gekomen zijn mi enkele weken thuis blieven en mi nog iets waor aander mensen niks mi te maken hebben"! Ze zin er nie veul op.

Mer op tweede kersdag zaat Ties nao de lèeste mis ons bij Pirkes al op te waachten. Dus er heerste wir vree in huize Cis en Ties.

"Het irste rondje is van mij", zi Ties, "op 't schon maolkalf". En meer praot zallen we er mer nie over maken. En ons Cis veint 't goe, dè we mi Driekuningen wir us op stap gaon, as ellie dè uitkumt. We kommen bij ons dan wir bijin en dè zal oew nie tegen val-len ! Toon van Narus-ome gaf hier wir 'n rondje op en zi dè Ties un bèeste vrouw hâ ! Ties zi daor nie veul op, mer ging wel op tijd op huis an, wij trouwens ôk.

TIENDRELLLEN IN SOMEREN IN DE PERIODE 1845-1849

Op negen juli 1845 deed de “Noord-Brabander, Staats- en Letterkundig Dagblad” voor het eerst melding van de ramp die de Brabantse bevolking te wachten stond. In een onopvallend artikel stond te lezen dat voor Noord-Brabant de aardappeloogst van dat jaar als geheel mislukt beschouwd kon worden. Nog geen maand later stond in datzelfde dagblad te lezen dat door de gehele Meierij de aardappelen “met een onbegrijpelijke snelheid” weggrotten. En op 18 september kon het blad melden dat van circa 10.676 gepote bunders er 10.661 besmet waren met de schimmelziekte.



Behalve dat er stond te lezen over allerlei activiteiten die er ontplooid werden op het gebied van de armenzorg en de import van aardappelen, stond er niets te lezen over deze ingrijpende misoogst. Gedurende 1846, een jaar dat nauwelijks betere oogstcijfers opleverde, maakte de Brabander helemaal geen melding over de agrarische ontwikkelingen en in 1847 werden de hoge

prijzen niet zozeer aan de misoogsten, als wel aan de speculanten toegeschreven. Uit verslagen van de stad 's-Hertogenbosch valt te lezen dat de bevolking in erbarmelijke toestand leefde door de ongunstige oogsten, waardoor de prijzen van de levensmiddelen stegen en bij lange na niet in verhouding stonden tot het arbeidsloon. Uit een aantal brieven van de gouverneur der provincie, A. Boret, aan de minister van Binnenlandse Zaken Van der Helm, blijkt dat er aan de geruchten over de situatie in Brabant zo min mogelijk ophef gemaakt moet worden, om aan deze geruchten niet te veel voedsel te geven. Het voorstel van Boret om de export van aardappelen te stoppen werd door de minister terzijde ge-

schoven omdat hij het niet met de koning wilde bespreken. Daarnaast was er de cholera. In april 1846 werd er voor het eerst melding van gemaakt maar ook hierover hing een deken van zwijgzaamheid. Deze verkapte doofpotpolitiek had waarschijnlijk tot doel de bevolking rustig te houden. Ook in de ons omringende landen heerste onrust. In Frankrijk werd al gezinspeeld op de naderende revolutie, in Engeland schreeuwden de arbeiders om veranderingen en ook in Duitsland en Oostenrijk nam de onrust onder de fabrieksarbeiders toe. Stakingen waren aan de orde van de dag.

In Frankrijk breekt in 1848 de revolutie uit en op 3 maart 1848 schrijft Boret dat de gebeurtenissen in Frankrijk ook hun invloed op de geestesgesteldheid in Nederland zullen hebben. Hij raadt de burgemeesters aan scherp te letten op vreemdelingen. Er komt dan ook druk schriftelijk overleg tussen Boret en de commissaris van het derde district (een gebied dat globaal de Peel omvat) de heer Wesselman. Ze bespreken de mogelijkheden om volksonrust de kop in te drukken. Boret geeft aan dat de hoge werkeloosheid en de hoge prijzen een belangrijke rol gaan spelen. Hij stelt dan ook voor om werkloze dagloners aan te stellen bij de aanleg van wegen en kanalen. Uit brieven van de gouverneur blijkt verder dat de meeste gemeenten met vreugde hebben gereageerd op het plan de grondwet in meer liberale zin te wijzigen. In april van dat jaar gaat er een geheime circulaire uit van de officier van justitie te Den Bosch naar de hulpofficieren in het arrondissement, waarin nogmaals geëist wordt dat er scherp toezicht wordt gehouden op eventuele vreemdelingen. De ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken moedigen de bevolking aan om zich te verenigen en ‘uit eigen middelen te wapenen om de onrust onder controle te houden’. Er is alom “beroering”, dit moet worden tegengegaan, hoewel dit bemoeilijkt wordt door de stremming van bijna alle handel en de opdroging der meeste bronnen der welvaart. Het begon erop te lijken dat de Meierij het jaar 1848 zou doorstaan, het was een mooi voorjaar en de hoeders van orde en rust begonnen weer rustig adem te halen.

Dan breekt in juli het moment aan waarop de tienden weer verpacht worden. De tiende is een vorm van winstbelasting, waarbij men een tiende van de opbrengst diende te betalen: het tiendrecht en het tiendenrecht. Later werd deze tiende “aan de situatie aangepast”, een verhoging of waar niets te halen viel, een verlaging, en dat leidde tot sociale onrust. Vooral omdat de inning veelal in natura gebeurde: men ging letterlijk een tiende van de oogst van de velden halen. Liefst nog via de zogenaamde tiendsteker, die kon dan de eerste stoten opvangen. De onvrede kwam tot uitbarsting in 1848, de “hongerjaren” ervoor, van 1845 tot 1847, waren nog geen echt probleem. In het jaar 1848 echter was de maat vol. Het eerste bewijs van oproer (of toch burgerlijke ongehoorzaamheid) vinden we in een brief van Wesselman aan Boret. Hij schrijft dat sinds een paar jaren, nadat men begon te merken dat enkele gemeenten, die gedurende enige tijd bij de verpachting der tienden hadden gemonopoliseerd, (d.w.z. in vereniging ver beneden de prijs bieden,) de indruk was gevestigd dat het mogelijk was binnen niet afzienbare tijd tiendvrij te worden. Deze praktijken hebben zich nu uitgebreid over meerdere gemeenten. Over het hele district weigeren boeren te pachten of bieden een spotprijs. “In dit district is niet geboden op de tienden van Gemert, Bakel, Deurne, Vlierden, Asten, Mierlo en Helmond en zeer geringe prijzen voor die van Someren en Lierop, welke het domein verplicht is geweest op te houden.” Hetzelfde gebeurde met particuliere tienden in Heeze, Leende, Soerendonk en Maarheeze; “al bij de veiling werden de verpachters bespot en uitgelachen, waarop ene soort van charivari (herrie) volgde.”

Daar blijft het niet bij: *“sinds maandag heeft de geest ene gevaarlijke wending genomen; de gemaaide rogge wordt des ’s nachts en ook bij dag, zonder de tiendheffers in de gelegenheid te stellen hun recht uit te oefenen, geschuurd. In de gemeente Leende hebben reeds feitelijkheden plaats gehad, door op de inhalers der tienden met geweer te schieten en te dwingen de tiendrogge op het veld te laten staan.”* Over het algemeen schat de commissaris de situatie echter niet zo somber in. Wel is hij van mening dat het noodzakelijk is het leger in te zetten, al is het alleen maar

om indruk te maken op de bevolking. De marechaussee die te Heeze gelegerd was, kon blijkbaar niet genoeg indruk wekken. Deze wakkere mannen moesten de vlucht nemen, nadat ze door een grote groep boeren uitgescholden en bedreigd waren. Twee dagen later is de situatie echter niet veel verbeterd. De berichten die Wesselman uit de verschillende gemeenten heeft ontvangen, dragen de kenmerken van volslagen oproer. De collecteurs worden zo fel bedreigd dat ze met gevaar voor hun eigen leven de vlucht moeten nemen; de tiendkarren worden niet toegelaten op de akkers, en wanneer die al volgeladen zijn worden de voerlieden gedwongen het graan terug te brengen, terwijl er om hen heen een joelende menigte staat, gewapend met zeisen en stokken. Voorwaar, geen benijdenswaardige positie. Wesselman gelast de burgemeester hem om de twee dagen een overzicht te geven van de situatie.



De kantonrechter in Asten is van mening dat de rellen enerzijds veroorzaakt worden door de woelingen in het buitenland, maar anderzijds vooral door de volksvergaderingen die in het Limburgse door de volksleider Scherpenzeel zijn gehouden. De Limburg-

se baron van Scherpenzeel Heusch ijverde in die tijd voor de aansluiting van deze provincie bij de Duitse bond. Inmiddels zijn de eerste soldaten gearriveerd in Mierlo om daar de tiendheffers te beschermen en in Eindhoven is een compagnie der Infanterie aangekomen. Daarna lijkt het wat rustiger te worden in de Peel, de burgemeesters althans schrijven dat de verpachting en inning goed verlopen is. De minister van Justitie, Donder Curtius, blijkt echter andere geluiden te horen. Hij schrijft dat hij enerzijds geruststellende berichten krijgt van de gouverneur, die zijn informatie vooral van de burgemeesters krijgt, maar dat anderzijds hem verteld wordt dat de zaak nog lang niet op enen beregelden voet is gebracht. Hij dringt aan op krachtige maatregelen. Boret en de gouverneur krijgen van de regering de bevoegdheid naar eigen inzicht te handelen. Wesselman, die zelf eigenaar is van uitgestrekte gebieden, heeft zijn eigen conclusie al uit de rellen getrokken. Mede vanwege zijn verminderde gezondheid schrijft hij aan Boret dat het met de tienden ten einde loopt, daar de geest van de tijd dat met zich meebrengt: “de tienden zijn droevige bezittingen.” Hij overweegt af te treden. De zomer van 1848 loopt in ieder geval ten einde. Met behulp van militairen kunnen alsnog veel tienden geïnd worden en de boeren gaan weer morrend aan het werk.

1848

Net als in het buitenland broeit het in de Peel nog steeds. Terwijl de cholera de bevolking in haar weinig koesterende greep heeft, lijkt het erop dat de oogst kwalitatief weliswaar slecht, maar dat de opbrengst kwantitatief goed zal zijn. De bestuurders maken zich weer op voor een hete zomer. Al in maart verzoekt de minister van Justitie de gouverneur om in de gaten te houden of er nog onregelmatigheden plaatsvinden zoals in 1848. De gouverneur meldt dat het nog rustig is maar ziet wel direct verband tussen de verpaupering, de tiendheffingen en de rellen. Drie maanden later waarschuwt hij dat er bij de aanstaande landverpachting veronder de prijs geboden zal worden en dat in geval tienden niet verpacht worden, men zal afwachten hoe het met de inhaling der

overige tienden zal toegaan. De minister reageert furieus op de in zijn ogen lakse houding en stelt voor politie bij voorbaat in te zetten en het leger klaar te houden. Die gemeenten waarbinnen door het saboteren der verpachtingen niet geïnd kan worden, moeten door het leger bezet worden, op kosten van de inwoners. Ondanks dit wapengerammel kunnen we toch geen overzicht geven van de verpachtingen der domeintienen; er is geen bod gedaan op de tienden van Stratum, Moergestel, Oirschot, Best en Asten; in Gestel is slechts 1/3 van de waarde geboden; in Mierlo, Boekel en in Deurne is nog niet de helft geboden en in Uden, St. Michielsgestel en St. Oedenrode is een aantal klamptienden niet verpacht. Het niet bieden wordt vooral veroorzaakt door grote vrees onder potentiële pachters. Zij zijn hun leven niet zeker als ze over gaan tot inning en zijn daarom alleen bereid te pachten als ze bij de inning beschermd zullen worden door soldaten. Overigens besluit het bestuur der Domeinen, samen met de particuliere eigenaren, zelf te gaan innen, d.w.z. dat ze tiendinnners aanstellen, die krijgen het niet gemakkelijk. Op de akkers kunnen we dezelfde taferelen aanschouwen als gedurende de vorige zomer; vluchtende inners die een veilig heenkomen zoeken in sloten en bossen, en joelende, vaak dronken boeren, die bewapend met zeisen, stokken en geweren de tiendakkers bewaken. Maar ook deze zomer gaat voorbij. Door de inzet van soldaten wordt het langzaam weer rustig. De boeren, die geknocht hebben voor hun brood en tegen een achterhaald gebruik, trekken zich weer terug, de soldaten gaan terug naar hun hok en de burgemeesters haasten zich de gouverneur en de commissaris gerust te stellen. Het leven herneemt zijn normale ritme. De Peelse boeren moeten wachten tot 1907, toen de tienden officieel afgeschaft werden. In de praktijk waren de meeste boeren al tiendvrij geworden doordat particuliere eigenaren afkoopsommen accepteerden. Zij hadden hun lesje, er in gestampt met honger, zeisen en vuur, geleerd.

Verzet tegen de tiendheffing

Someren was in het midden van de 19^e eeuw een bron van zorg voor de lokale en provinciale overheid; het ophalen van tienden

leverde steeds meer moeilijkheden op en liep uiteindelijk in 1858 uit op een rel. Daarom is het van belang om een beeld uit die periode te schetsen. Het grondgebied van Someren was in totaal 5863 ha groot waarvan 2/3 woeste grond. De in cultuur gebrachte grond was zeer slecht van kwaliteit, de boer was voor het verbouwen van graan, aardappels etc. geheel afhankelijk van de mest van het weinige vee. De bevolkingsomvang bleef redelijk stabiel. In 1809 telde men 2519 inwoners en 2966 in 1874. In de periode rond 1848 zo'n 2700. Het merendeel oefende het beroep van landbouwer uit. Ter illustratie: in 1874 waren er van de 550 gezinnen, ruim 400 werkzaam in de landbouw, waarvan er weer een 300 eigenaar waren van hun bedrijf, de rest was pachter. Al eeuwen vindt men in de geschriften en verslagen klachten over armoede. Ook in het midden van de negentiende eeuw is de toestand van vooral de kleine boeren bedroevend. Enkele cijfers om de omvang van het boerenbedrijf in deze periode aan te geven:

Grond:

- 243 landbouwers hadden 1 tot 5 ha grond in gebruik
- 70 landbouwers hadden 5 tot 10 ha
- 25 landbouwers hadden 10 tot 15 ha
- 1 pachter had 15 tot 20 ha.

Trekdiereen:

- 2 landbouwers (pachters) werkten met 2 tot 3 paarden
- 146 landbouwers met 1 paard
- 113 landbouwers met 1 trekos.

Meer dan 150 boeren werkten dus met paard of os van familie of

buren. Someren blijkt goed te passen in het beeld dat van Noord-Brabant werd opgeroepen. Zeker voor Someren gold: dat van de "toch al niet meer vlezige" boer weinig te halen viel, zeker niet toen de rogge- en aardappelogsten mislukten. Steeds vaker werd door burgemeester Verhoysen verslag gedaan aan provinciale en rijksoverheden dat boeren voordat de tiendheffers arriveerden, het graan van het land hadden gehaald. De inners hadden ook in So-

meren geen benijdenswaardig baantje. Vaak werden ze geconfronteerd met het agressieve gedrag van de bevolking die in deze moeilijke tijden steeds minder bereid was om de tiende af te staan.



In een proces-verbaal, opgemaakt in juli 1848 vinden we het relaas van de tiendinnners die op het gehuurde land van Hendrik van den Broek en zijn vrouw, uitgescholden werden voor “schelm en dieven” en de tevens aanwezige landbouwer Hendrik Wijnen die de tiendinnners uitdaagde met de woorden dat de “twee besten” van hen naar het in de buurt gelegen bos moesten komen om te vechten. De zaak werd binnen de perken gehouden door het verschijnen van de opzichter der tienden met 7 soldaten. Hendrik Wijnen werd meegenomen en naar de burgemeester gebracht. Hij werd later vrij gelaten maar er werd wel een proces-verbaal opgemaakt. In deze roerige julimaand vindt er ook een soort “protestmars” plaats. Op 18 juli komen ’s avonds een 300- tal ingezetenen bij elkaar die hoorns en toeters bij zich droegen en die door de straten riepen dat de tienden afgeschaft moesten worden.

Een gedeelte van de groep begaf zich naar de herberg waar de collecteur der tienden logeerde. Met dreigende taal hebben ze de collecteur gedwongen de gemeente te verlaten; nadien ging een ieder naar huis. De volgende dag hebben de dienders hun werk uit angst gestaakt. Maar 's avonds was er weer een samenscholing en wordt er weer op de hoorns geblazen. De koopman Peter Bakermans blijkt de leiding te hebben genomen, hij heeft er ook voor gezorgd dat bij sluis XI een vat bier aanwezig was waaraan velen zich tegoed deden. Deze plek was uitgekozen omdat de tienden hier verzameld werden om vervolgens afgevoerd te worden. 's Avonds om 12 uur werd de graanberg gedeeltelijk uit elkaar gesleept en gedeeltelijk verbrand. Op donderdag 20 juli bleef alles rustig en vrijdag de 21e werd in de namiddag om 6 uur een detachement Infanterie van het 6^e regiment gestuurd. Zondag de 23e was in de namiddag om 3 uur een detachement lansiers aangekomen. Daarna is het rustig gebleven. Met Peter Bakermans liep het minder goed af. Hij werd in Eindhoven veroordeeld tot eerloos 5 jaar confinement =(arrest) en honderd gulden boete. Het feit dat er zo weinig mensen gearresteerd zijn, kan duiden op medeleven van burgemeester Verhoysen, die zelf afkomstig was uit een boerenfamilie en bovendien Somerenaar. Bovendien was de discussie over de tienden al een halve eeuw bezig; vandaar dat men minder geneigd was om de rellen op een ruwe wijze de kop in te drukken.

Tot zover het relaas over de tiendrellen. Dit artikel is afkomstig uit "Tiendrellen in de Meierij van den Bosch" en samengevoegd door Ton van Hoek.

BOOMPJE DIJKSTRAAT

Vorige week dinsdag toen ik weer bij onze vader was, was er op t.v. nogal wat te doen over therapieresistente allochtone jongeren die terroriserend optreden in sommige buurten in Amsterdam. Natuurlijk lag de nadruk in de verslaggeving niet op het voor mij nieuwe woord “ therapieresistent” , maar op het wangedrag. Kwijlende journalisten stonden klaar om “ overspannen ” buurtbewoners hun klagende verhaal te laten doen. Onze vader zei dat hij niet begreep dat er niet harder opgetreden werd. Dat was vroeger heel anders en hij vertelde het volgende. Het verhaal speelt zich af rond 1928. Onze vader is dan een jaar of 8 en de tweeling, zijn broertjes Toon en Kneel, zijn ongeveer 10. Elke morgen lopen zij samen naar school, de RK Jongensschool aan de Markt in Asten.



Zij moeten dan langs het woonwagencamp en dat levert meestal geen problemen op. Deze morgen zien ze echter, te laat, dat er een paar onbekende wagens staan van bezoekende zigeuners. Ze proberen snel een andere weg te nemen, maar het is te laat en een groep kampjeugd haalt hen in en gaat dreigend met grote messen voor hen staan. Ze laten zich echter niet

uitdagen en met knikkende knieën durven ze hen na een tijdje voorzichtig te passeren. Maar nu moeten ze rennen om nog op tijd op school te zijn. Onderweg zien ze dat bij de Dijkstraat

nieuwe boompjes zijn geplant. Toon roept dat ze na school daar naar toe gaan, want hij weet iets leuks!

Als de school uit is gaan ze met z'n drieën en nog een paar vriendjes naar de Dijkstraat en daar begint Toon tegen een van de boomjes te duwen en hij geeft keer op keer op het juiste moment een tik zodat het boompje steeds harder gaat bewegen, totdat het boompje het niet meer aankan en knak zegt het nog dunne stammetje. 'Hé, dè is schôn', zeggen de anderen en iedereen pakt een boompje. Grote vreugde alom, maar niet voor lang, want al snel worden ze in de kraag gevat door een politieagent. 'Meekomen', broemt hij en voor de tweede keer die dag gaan ze met knikkende knieën op weg. Deze keer naar het gemeentehuis. Ze worden naar een kamer gebracht en gesommeerd te wachten. Na enkele minuten gaat de deur open en daar staat de burgemeester, nog voor hij iets kan zeggen liggen ze op hun knieën en smeken om vergiffenis. Na een preek mogen ze gaan. Via een lange omweg (ze hadden geen zin in nog een confrontatie met allochtone kampers) liepen ze naar huis.

Thuis vonden ze het van die boompjes niet zo erg. Wat ik niet begrijp...

Waarom moesten zij wel bij de burgemeester komen en messen-dragende jongens uit het kamp niet?

Waarschijnlijk had het, ook toen, alles te maken met het wel of niet therapieresistent zijn. In 1928 hadden ze daar nog niet van gehoord, maar de burgemeester voelde dat op z'n klompen aan en ik denk ook Toon, Kneel en Louis.

Ingezonden door mevrouw Elly Heijligers

Feestavond Heemkundekring

De inmiddels traditionele feestavond van 19 februari bij Jan van Hoek werd verrassend goed bezocht. Naar schatting zo'n 150 liefhebbers van heemkunde en sympathisanten zorgden voor een aangename stemming. Marijke Hollestelle opende de avond en beloofde een luchtig en attractief programma. Die belofte werd meteen al ingelost door de toneelgroep Crescendo uit Someren, geheel in stijl ingeleid door Louis van de Bosch. Een evergreen die in de 80-er jaren elke oudejaarsdag terug mocht komen, en nooit verveelde. Maar nu zagen we het *live*. De oude butler gespeeld door Ad Tesselaar die zijn adellijke bazin Mary Tesselaar het gevoel moest geven dat het leven nog niet voorbij was. Haar wens was nog eenmaal oudejaar te vieren met de vriendenclub, de rol van de afwezigen zou worden overgenomen door de butler. Die dit dan ook met verve deed inclusief het proosten op de gezondheid van eenieder, *as every year*. Een heerlijk optreden van Crescendo.

Niet minder geslaagd waren de acts van pater Piet Schellens. Geheel in de stijl van de heemkunde. Prachtige liedjes, gezongen in



zijn eigen Brabantse volkstaal, over de gewone dingen in het leven die toch heel bijzonder kunnen zijn. Het was in Asten bekend dat Piet Schellens een prachtige stem heeft, maar minder dat hij ook een

formidabel geheugen heeft, zodat hij uit een uitgebreid repertoire kon putten. En waar nodig kon hij ook een gevoelige snaar raken zonder de sfeer te bederven. Een geweldige avond met een compliment voor de opstellers van het programma.

VERHAAL OP RIJM VAN WIM BERKERS

WIR EFKES KEIND....!!! Door Wim Berkers, deel 4

Mi pallem Zondig keûrde den Dèke mi 't kruis veurop ,t Liender in um te bidde vur "De Vruchten der Aarde, ik was ne sportgek die nie allénig Wim Landman en Bertus de Harder mèr ôk Arie van Vliet en Jan Plantaz spaarde. Die van Graard Arts vonne wèj mèr dreug drolle, tusse de middig, ète, afwasse en op nen drieklets wir trug naô de spulplâts holle. Nen ôkstappel, 'n klumpke, lemoen of bellefleur, mi de Sacremèntspressie stonne der op veul plâtse schôn versierde altaartjes in of vur de vurdeur. 'n Zwaôr hauw-mauw léégte gewoon 't dak van 'n hennekôj, vur straf twee daag binne moete blieve dè waar nie zò môj. Mi 'n buske naô 't klôster in Boxtel, naô Tante Miéj, ik heb nôjt mir zônne "zeekere"sjeffeur as Frans Martens geziéj. Vèrrekesblaar, zuuring, ne zôtman en nen dijssel, bekant alle nèj spulle kwaame van Veltmans in Lijssel. Tina Smits makte ons moeders mantels, rokke en pônne, beukenutjes, hazzelnoote, kastanjes..., wèj wisse waôr ze stônne. Frijdes krigge we nen hâlleven hèring of 'n hâllef èjke, "as ge liécht dan wèjt er wà....., dè gèf ik oew op 'n blèjke". Um de vèèf jaôr bestèelde onze vadder 'n sondespak bèj Jan Lorient, min irste lààng bôks zôchte we uit bèj Christ van der Zandt. D'r zwomme duuzende stèekelkes en dikköpkes in de loop, um hààwt en koole te spaare kroopte ge swinters vruug in oewen toddenhoop. We schoote de musse van de léécht draôd mi ne katterpult, Pirke Timmer waar 'n klèn mènneke mi ne grooten bult. Den Okki, de Taptoe, Dik Trom, Puk en Muk... en moortje, son dus stôn onze vadder dik te hàspele mi zin wit boordje. Op schoolreis naô de haave, Scheveningen en Madurodam,

kàaw spekvet mi suiker op den bôtterham.

Sômmer s ginge we pôtjebààje of lekker poelieje in de Aô,
um den bal uit de geut te haale moes ‘r iemus hêndje staô.

Van wà reundjes stof màkte ons moeder nen nèjen inktlap,
as “Hantje Poep” zin blokke uit di, worde wèj in ins rap. School-
concerten mi Daniël van Wayenberg en Rosa Spier,
vur somme en tafeltjes hàn we schrifte mi ruitjespepier.

Irst mi oew hêndje in ’t wèjwattervat en dan ’n kruis,
bij Harrie van der Zande liépe de henne gewoon dur ’t huis.

Elk jaôr ginge we de grutmoeders nèjjaôr wense mi ne pèpper-
koek,

mée kirres zaagde ge vanaf de weg oew huis nie mir van de
moek.

Bèj ons op den Bràand stôn nen boortôrre van sèstig mèter hôg,
mèr den òllie zaat te diép en de laôg koole waar nie dik genôg.

We rééje op nen opgelapte fiets want ne nèje was te duur,
mi ’n par man din we wie ’t hôgst kôs pisse tigge de muur.

Op den draager de rêjswiég , an ’t stuur ’n stuulke,
vur elleke vól màand, nen èrpel in oew èjge kuulke.

Féterdrop, spèkskes, noga en ’n zèkske salmiak,
mi stroopôppe krigde ge ’t pannedak móój vlak.

Leinebluumkes braôchte we naô Engelen, ikkels naô Vinken,
bij elleken boer lag vur de staldeur ne méésthoop te stinke.

Veul vroûwvolk droeg ’n korsjet mi walvis belèjne,
mi pösse kösse we làang nie altijd alle èjkes veine.

Heuêr brande din we mi den bôjum van ’n fles,
in de zesde klas krig ik al Franse les.

Juffrouw de Vent hà op mèj ’n bietje de pik,
mi Aaste-Kermis kwaam de femilie op de krintemik.

Eddie Christiani, Annie de Reuver, Max van Praag, Tobi Rix,
‘Pèlbelang worde gedrukt en uitgegivve dur Schriks.

Troûwde der iemes of worde er iemes begravve lèèjde de klokke,
nie alleen de nönnekes mèr ôk de paôtters droege làang rokke.

In ‘t perochiehuis spulde Kabta en Euripides toneel,
nen boér reuste ‘t bèèst op zinne schuppesteel.

Ge há’d ‘n sléégtmes um ‘n hèn de kop af te kappe,

mi onze vadder naô Animali, dè waar 'n hil eind trappe.
'n Uurke pesjonkele livverde al gôw hondert aflate op,
ons mèjskes zaate den hille dag te huttere mi hun pôp.
Bèj Graard Lètte ginge we zwarte Mierlese kurze haale,
Bèj Fried Slôts konde ge gèerst en korre laôte maale. Vlagve-
róóvere, mutjeschiéjte, bòlkere en vuiste,
róónd oew twèlfde zaagde ge op oew gezéécht de irste puiste.
Kwam onze vadder van't wèrrek, liepe we 'm 'n stukske téége,
voere we naô de Pèl naame we 'n par appel mee vur onderweege.
Schâtse op 't Starven en zwemme in de Klarinet,
ik heb ons Lies hur muts van kôttighèjd wel us achterstevurre op-
gezet.

Ne wèrsbôrstel, nen krintenbaard en 'n weegescheet,
mi die uit de Kerkstraôt en uit Heuze hàn we geriggeld keet.
Ik heb nog ôrwèrmers, gállige en kniekààwse gedragge,
en honderde kirres mi den hammer op min vingers geslagge.
Bèj grutmoeder van Vôrreldonk stôn 'n spinnewiel en nen ààwe
grammefoon,
Circus van Bever hà behâlleve pèèrd, òllifante en luwwe, nen hil-
le goeie kloon.



Vur 'n fles haôrwatter snééje we 'n krèèp in nen dikke bèrrek,
Piet Arts vuulde z'n èjge as swies den dirrekteur van de kèrrek.

As ge iemes uit den biechtstoewl rêcht naô de irste staasie van de kruisweg zàagt gaô,
begôsse wèj te rôje wattie kôs hebbe gedaô.
NWC voetbalde in die jaôre nog op den Dijk,
schuin-tiggenooover hadde ge 't tennisveld van dokter van Wijk.
Krèk naô den ôrlog hâlde we bôter en suiker mi distrebuusiebonne,
in Has van Bruusels-bôsselke hebbe we nog honderde schèrrepe kôgels gevonne.
Hadde ge kààw kroopte ge mi 'n wèrm kruik te bed,
ne nèje fiets worde onder 'n déke in de bèste kammer gezet.
Staakbône plukke bèj Karel van Bussel wô nôvennant nie plakke,
mèr naô 'n uurke of dertig hadde toch môj.... driéj gulde te pakke.
Blèk, glas en puin gôjde we gewoon in 'n dièjpe keul,
kôper en aaw-ijzer nie, want dè brôcht nog wa op al waar dè nie veul.
Oewen buurman naô de kèrrek op àn waar oewe naôste,
ge did alles op oewe pas, d'r waar niemes die oew haôste.

Wordt vervolgd voor de Anhauwers.

DE BOOMSTAMPUT.

Onder het afdak bij de Heemkamer ligt de boomstamput welke gevonden is bij het archeologisch onderzoek van Waterdael 3. Van dit type put zijn er diverse gevonden bij het onderzoek van Waterdael 3 zowel als ook bij Waterdael 1 en 2. We willen even een kleine uiteenzetting geven over de totstandkoming van zo'n put, als ook over het voor en tegen van dit type put. Laten we beginnen met het maken. Men heeft om te beginnen een eikenboom nodig met een lengte van plus minus vier meter met een diameter van zo ongeveer negentig centimeter. Zulk een boom is momenteel in Nederland haast niet te vinden. In de herfst van het voorbije jaar 2009 waren we met de biologische werkgroep van het IVN in Frankrijk. In de nabijheid van Mont Luçon ligt het bos

Tronçais. Hier komen nog bomen voor die aan deze voorwaarde voldoen, met een respectabele ouderdom. We hadden zelfs het geluk enkele gevelde bomen te zien liggen langs de weg. Het waren wel geen eiken maar we konden nu de leeftijd van deze bomen vaststellen aan de hand van de jaarringen. Dat bleek ongeveer honderd en vijftwintig jaar te zijn. Hun



diameter was ongeveer zeventig centimeter, dus kunnen we vaststellen dat de bomen die wij nodig zouden hebben, eiken van negentig centimeter, zeker nog beïdend ouder zouden moeten zijn.

Nu moet zo'n boom gevelde worden met grote

handbijlen en vervoerd worden naar de plaats waar hij dienst moet doen, maar daarmee zijn we er nog niet. Deze reus moet ook nog overlans gekloofd worden, ook geen sinecure als dit moet gebeuren met wiggen en zware hamers.

Vervolgens verwijderen we met behulp van een dissel het inwendige deel zodat we, wanneer we beide delen samen leggen de beschikking hebben over een buis met een inwendige diameter van plusminus zeventig centimeter. Om nu deze beide helften aan elkaar vast te maken boren we gaten langs de breuklijn en slaan daar houten proppen in en vervolgens verbinden we deze met buigzame twijgen.

Het volgend werk is dat de put ook nog geplaatst moet worden. Hiervoor is het nodig een gat te graven, beginnende met een heel grote diameter. Denk hierbij aan ongeveer vijf tot zes meter naar beneden steeds kleiner wordend dieper graven. Tot de grondwaterstand is praktisch onmogelijk daar het dan toestromende water het gat zou doen instorten. Om deze reden begon men hiermee

meestal in de vroege herfst, daar dan de grondwaterstand het laagst is.



Na al dit werk heeft men een put met een diameter van maximaal zeventig centimeter. Hierin kan niet gewerkt worden om hem dieper te maken en iets op

te halen wat per ongeluk in de put is terecht gekomen. Terwijl men in de tijd voor deze waterputten, putten bouwde die veel van deze nadelen niet hadden. Ik wil in een volgend Vonderke wel eens iets over deze materie schrijven.

Ad Smulders

OUD GOUD

Snel rijk worden.

Zuidwillemsvaart Asten zaterdag 26 September 1883.

Door den gemeente ontvanger B.E. alhier, is op den 30e juli j.l. ten hulpkantoren der brievenpost aldaar tegen (recu) van den directeur brievenvergaarder bezorgd, een brief aan het adres van L.H.Harskamp te Breda, inhoudende f 121,30 aan geldswaarden, als 1 bankbiljet B.V. no 3974 groot F 100,-, 1 muntbiljet A.D. no 06971 groot f 10,-, 1 dito W. no 02154 groot f 10,- en aan frankeerzegels f 1,30. Deze brief is niet aan zijn adres bezorgd. De officier van justitie te Roermond verzoekt opsporing en bericht.

Zuidwillemsvaart Asten zat. 16 febr. 1884

De heer Bluijssens alhier kocht in oktober jongst leden een huisje c.a. van Helena Kortooms onderhands voor f 250,- Dit huisje kon thans in publieke veiling opbrengen de som van f 571,-.

Zuidwillemsvaart Asten zat. 13 april 1889

De Béraudine-fabriek te St.-Pieter zal door een Engelsche Maatschappij weder geëxploiteert worden. Reeds heeft deze alhier voor een som van f 430.000,- turf gekocht, welke in die fabriek zal worden verwerkt. Men is thans bezig de fabriek te vergrooten terwijl men het personeel eveneens zal moeten vermeerderen. (L. Nbl.)

HET “VAN BUSSEL” BOEK

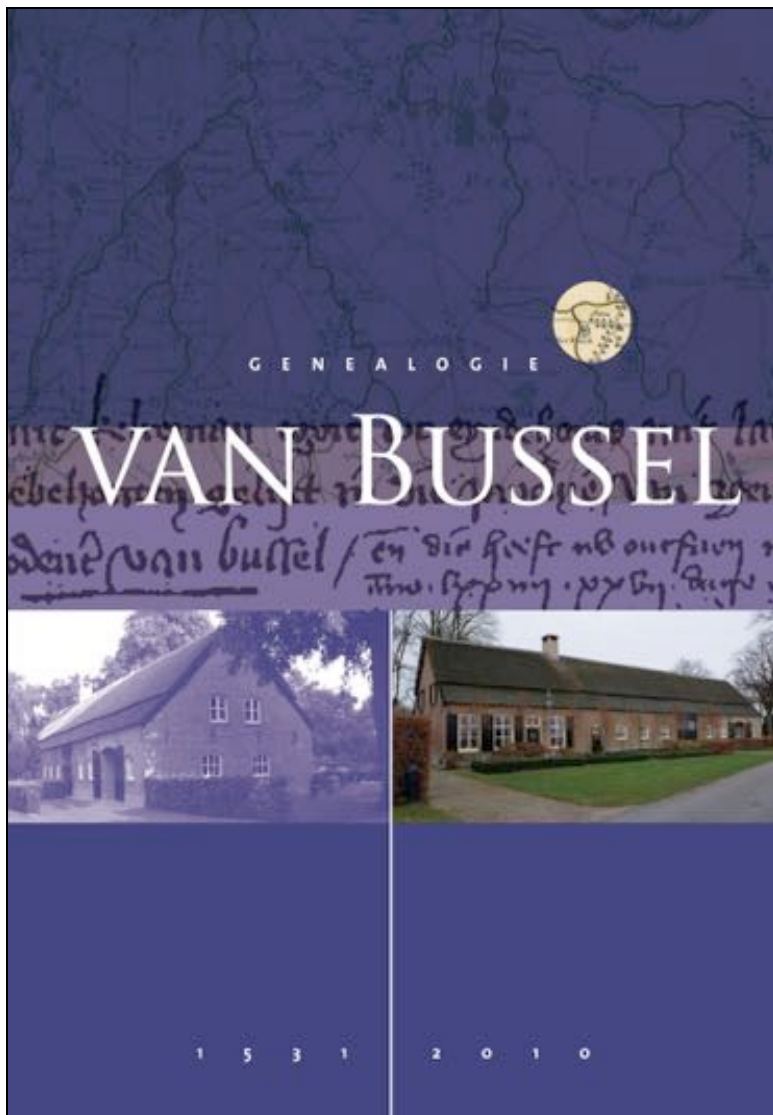
Waar wonen Van Bussel families in Nederland?

De familienaam **Van Bussel** is regionaal, maar verder over heel Nederland verspreid.

1. Gegevens uit: Familienamen bij de volkstelling van (1947)
2. Gegevens Meertens Instituut: Databanken- Nederlandse Familienamenbank
3. Nationale telefoongids vermeldingen: 1994 en 2009 via Internet.

Plaatsen met enkele vermeldingen niet vermeld. Achter provincienaam, totalen in die provincie.

Provincie/gemeente	Volks telling in 1947	Meertens familie namenbank 2007	tel. Boek in 1994	tel. Boek in 2009
Noord-Brabant	624	ca.1310	342	417
Asten	197	291	68	115
Boxtel	13	18	6	6
Den Bosch en omgeving		52		
Deurne	48	103	21	32
Eindhoven	47	74	28	28
Geldrop/Mierlo	51	60	18	16
Gemert/Laarbeek	22	87	15	22
Helmond	141	214	72	70
Heeze/Leende	8	15	6	6
Someren/Lierop	26	81	23	16
Tilburg en omgeving		65		
Veghel	10	33	18	14
Gelderland	154	290	114	87
Apeldoorn	26	59	21	13
Epe	44	124	7	4
Nijmegen	23	32	9	5
Vaasen/Voorst	36	31	26	22
Limburg	71	160	37	57
Helden /Meijel	11	16	3	6
Maasbracht/Maasgouw	12	23	10	9
Maastricht/zuid Limburg		35		
Nederweert/Ospel	10	42	7	15
Zuid-Holland	79	130	35	37
Den Haag	67	37	16	14
Rotterdam	12	12	5	6
Noord-Holland	28	65	21	25
Amsterdam	23	24	11	9
Overijssel	11	80	32	33
Deventer	10	61	20	16
Drente		10	4	3
Flevoland		20	11	8
Groningen/Friesland	1	15	5	4
Utrecht	6	15	9	16
Zeeland	1	5	2	4
NEDERLAND	975	2105	579	691



20 maart 2010 presenteren wij het *Van Bussel* boek. Dit zal gebeuren op een ludiek op te zetten familietreffen, aanvangstijd 13.30 uur in het Gemeenschapshuis, Kerkstraat, in Asten.

Met medewerking van vele families kon dit boekwerk in deze vorm de eindstreep halen. Toch meer geïnteresseerden die graag in het bezit willen komen van het familieboek?

Wil men zeker zijn van een boek op 20 maart, maak dan € 40.= over, zie onderstaand.

Het Van Bussel Boek

Is gebonden en voorzien van een harde full colour omslag en heeft een formaat van 21 x 30 cm. tweezijdig in zwart bedrukt op 90 gr. h.v.offset, en telt ruim 500 pagina's.

Het bevat een 100 tal zwart-wit foto's en illustraties, daarnaast familie boedelbeschrijvingen en historische documenten van de eerste generaties, die daarmee een beeld geven van de tijd waarin deze voorouders toen leefden.

Op de dag van uitgifte, voor € 40.=

Daarna zo lang de voorraad strekt bij Boekhandel Berkers Asten, dan € 45.=

U kunt het boek bestellen, kosten € 40.= exclusief € 8.= verzend kosten,
Bankrekening 1541.75.803 t.n.v. J.M.E Heijligers van Bussel inz. Familieboek van Bussel.

Bij storting naam, adres en geboortedatum (van een van Bussel) vermelden.

VRIENDEN VAN HEEMKUNDEKRING DE VONDER

Acfis Business Centrum, Ter Hofstadlaan 75, Someren
Acker A.B.J. Hr. en Mevr. , Hombroeckstraat 1, Asten
Berkers G., Zonneweg 1, Someren
Bos ETB, Directie, Trasweg 5, Someren-Eind
Cortooms Verberne Bouw-Timmerbedrijf, Molenakkers 5, Asten
Frank van Stekelenburg Assurantiën, Hofstraat 25, Asten
Fysiotherapie Campanula, Floralaan 22, Asten
Gianotten Adviesburo, Witvrouwenbergweg 8h, Someren.
Wil Hoebergen, Belastingadviesgroep Asten, Julianastraat 2, Asten
Isobouw Systems BV, Kanaalstraat 107, Someren.
Notaris Kessels, Wilhelminastraat 30-32, Asten
Larco Conserven Someren, Industrielaan 10, Someren..
Leenen Someren Beheer bv, Dr. Einattenlaan 28, 5711AW Someren
Garage Linden, Ter Hofstadlaan 140, Someren.
Beheermij van der Loo, Markt 10, Asten. (Postbus 13, 5720 AA)
Makelaar Strijbosch, Hofstraat 24, Asten
Smits Bouwbedrijf b.v., Dorser 2, Someren
Steyns E.B., Winkelstraat 9, Someren
Van Kaam Netwerk, Postbus 111, Someren
Hr en Mevr. Wijnen, Speelheuvelstraat 41, Someren
Hr. en Mevr. de Wit, Speelheuvelplein 4, Someren
Hr. en Mevr. v.d. Zanden, Jan v.d. Diesduncstraat 17, Asten

Dankzij de Vrienden en donaties van het Jan van der Loo Fonds, Rabobank Peelland en ONA heeft de Heemkundekring interessante projecten kunnen uitvoeren.

Vrienden van de Heemkundekring maken onze activiteiten mogelijk.
Hebt u interesse ? Info: bestuur Heemkundekring De Vonder (zie pag.2)